

Onderwerp

Beleidsperspectief Erfgoed en Cultuur 2025-2030

Bestuurlijke samenvatting van het voorstel

Wat maakt een plek tot thuis? Wat geeft een samenleving kleur, betekenis en samenhang? Het antwoord ligt in onze verhalen, onze tradities, onze gebouwen, onze kunst – kortom: in ons erfgoed en onze cultuur. Het aangepaste beleidsperspectief Erfgoed en Cultuur over de periode 2025-2030 geeft aan hoe we hier de komende jaren op in willen gaan zetten. In onze brief van juni 2024 ([PZH-2024-854643833](#)) over de beleidsevaluatie Erfgoed, cultuur en toerisme hebben we dit in het vooruitzicht gesteld. We vragen u om in te stemmen met ons voorstel om dit beleidsperspectief als leidraad te nemen voor de beleidsuitvoering in de komende vijf jaar en de richtinggevende kaders uit dit beleidsperspectief te verwerken in de Omgevingsvisie. Het is een ambitieus beleidsplan dat we uitvoeren binnen de huidige personele en financiële kaders.

In deze brief geven we inzicht in de manier waarop we zijn gekomen tot deze actualisatie in beleid. Ook komen het financiële kader en het vervolg richting de herziening van de Omgevingsvisie aan bod. Tot slot wordt in deze brief ook ingegaan op het onderzoek in opdracht van provincie Zuid-Holland, getiteld *Bouwstenen voor de Basisvoorziening. Trends en ontwikkelingen en de consequenties voor cultuurparticipatie en -educatie in Zuid-Holland*, dat mede input is geweest voor het bijgaande beleidsperspectief Erfgoed en Cultuur.

Inhoud*Actualisatie van beleid*

Uit de beleidsevaluatie Erfgoed, cultuur en toerisme (2024) bleek dat we onze voorgenomen prestaties grotendeels hebben behaald. Verbetering was mogelijk in het gebruik van de systematiek bij evalueren. Ook bleek steeds meer dat de veranderende samenleving en de leefomgeving aanpassingen vroegen in onze koers. Zo zijn grote transities, zoals klimaatverandering en verduurzaming, onmiskenbaar van invloed op de kwaliteit van onze cultuurlandschappen en de toekomstbestendigheid van onze monumenten, en heeft de groeiende en steeds meer diverse bevolking gevolgen voor de behoefte en deelname aan erfgoed, cultuurparticipatie en -educatie. Denkend aan deze ontwikkelingen hebben we de afgelopen maanden gesprekken gevoerd binnen én buiten de provincie over actualisatie van ons beleid.

Dit heeft geleid tot drie pijlers:

1. De basis op orde;
2. Erfgoed en cultuur toekomstbestendig;
3. Erfgoed en cultuur verbindt.

Binnen deze ingezette koers voeren we bestaand beleid met als aanvulling een aantal concrete nieuwe acties. Bijvoorbeeld:

- Om het erfgoedbewustzijn in de leefomgeving te vergroten gebruiken we het nieuwe instrument “[de Biografie van Zuid-Holland](#)”. Hierin staan het ontwikkelingsgericht inzetten van erfgoed in huidige en toekomstige ruimtelijke opgaven en de relatie tussen het verhaal van het landschap en de leefomgeving centraal.
- We maken een vertaling van het landelijke instrument Erfgoeddeals naar de provinciale context. Hiermee slaan we een brug tussen erfgoed en de impact van grote transitie op het cultuurlandschap.
- Wij dragen bij aan kennisontwikkeling voor toekomstbestendige monumenten met onderzoek en pilots en in samenwerking met andere provinciale opgaven zoals: energiebesparing, klimaatadaptatie en circulaire economie.
- Samen met de provincies Zeeland en Noord-Holland en het Rijk kijken we naar de invloed van klimaatverandering op archeologische resten.
- De nieuwe erfgoedlijn Maritieme Industrie zet zich in om erfgoed integraal onderdeel te maken van de vele gebiedsontwikkelingen die daar spelen.
- We ontwikkelen beleid voor kwetsbaar archeologisch erfgoed, waaronder maritieme archeologie.
- Voor werelderfgoed Kinderdijk onderzoeken we of de huidige beschermingsstatus voldoende bescherming biedt.
- We maken nieuwe afspraken met de instellingen in de Basisvoorziening Cultuurparticipatie over de wijze waarop de Basisvoorziening inspeelt op veranderende vraag naar ondersteuning en de toenemende verwevenheid van cultuur met het sociale domein.
- We maken in IPO-verband afspraken met het Rijk en de VNG over de rol van provincies en andere overheden in het cultuurbeleid.
- Creativiteit onder medewerkers van provincie Zuid-Holland stimuleren we via opleidingen en tentoonstellingen, waarbij we gebruik maken van onze eigen kunstcollectie.
- We bereiden ons voor op de wijziging van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) en de nieuwe interbestuurlijk toezichtstaak voor bibliotheken.

Voor een compleet overzicht van onze beleidsvoornemens voor de komende jaren verwijzen we u graag naar het bijgaande beleidsperspectief onder de kopjes “*Concreet*”.

Moties Provinciale Staten

Naar aanleiding van de beleidsevaluatie hebben we met u gesproken over het cultuur- en erfgoedbeleid van de provincie. Tijdens de Statenvergadering van 5 maart 2025 heeft u de volgende moties aangenomen:

[1601](#): GL-PvdA – Samenhang in cultuurbeleid

[1604](#): D66 – Cultuur voor iedereen

[1606](#): CDA – Immaterieel erfgoed

[1607](#): VVD – Cultuur als motor voor een sterke samenleving

De bovengenoemde moties zijn verwerkt in het aangepaste beleidsperspectief.

Toekomstbestendige Basisvoorziening Cultuurparticipatie Zuid-Holland

Mede naar aanleiding van uw vragen heeft DSP in opdracht van provincie Zuid-Holland in kaart gebracht welke ontwikkelingen van invloed zijn op cultuurparticipatie en -educatie in Zuid-Holland en wat de gevolgen zijn voor de Basisvoorziening Cultuurparticipatie. Het advies is verwerkt in het Beleidsperspectief. De Basisvoorziening (Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie en Stichting Educatieve Orkest Projecten), adviseren en begeleiden gemeenten, scholen, culturele instellingen,

verenigingen en makers bij hun werkzaamheden op het gebied van cultuurparticipatie, -educatie, amateurkunst en talentontwikkeling. We noemen dit tweedelijns ondersteuning.

Uit het onderzoek blijkt dat de Basisvoorziening goed aansluit bij de huidige behoeften van de afnemers. Tegelijkertijd zijn er veranderingen in de samenleving die van invloed zijn op de ondersteuningsvraag. Zoals een meer divers samengestelde bevolking en de toenemende verwevenheid van cultuur en het sociale domein. Naar aanleiding van het advies van DSP zijn wij in gesprek met de Basisvoorziening om afspraken te maken over de wijze waarop zij op deze veranderende ondersteuningsvraag inspelen. In het najaar 2025 maken we nieuwe afspraken, die we vastleggen in het Meerjarig Afsprakenkader.

Financiële kaders

Met de beschikbare financiële en personele middelen proberen we maximale resultaten te bereiken binnen de nieuw ingezette koers. Dit zorgt voor een aantal verschuivingen binnen het budget. Zo buigen we een deel van het budget voor restauratie en herbestemming van rijksmonumenten om naar intensiveringen op religieus erfgoed, post-65 erfgoed, toekomstbestendig erfgoed, digitalisering, immaterieel erfgoed en de erfgoeddeals. Om efficiënt met onze middelen om te gaan, bundelen we onze krachten met interne en externe partners en voeren we de concrete acties gefaseerd uit.

Bovendien blijven we ons inzetten voor het multipliereffect van onze investeringen. De cofinanciering met onze subsidies leidt tot ongeveer een verdubbeling van budget bij de activiteiten van de erfgoedlijnen, bij de restauratie van Rijksmonumenten en bij de erfgoeddeals.

In uw Statencommissie Bestuur, Maatschappij en Middelen is gevraagd naar een vergelijking van de inzet van de provincie Zuid-Holland ten opzichte van andere provincies. Hieronder vindt u op hoofdlijnen een vergelijking op het gebied van de inzet van erfgoed, cultuur en bibliotheken per inwoner.

Indicatie van de inzet voor erfgoed per inwoner van die provincie (Inventarisatie Erfgoed en Overheid 2024).

Enkele provincies hebben op basis van een rondvraag aangepaste cijfers ter beschikking gesteld).

Gelderland	€ 17,40	Friesland	€ 6,78
Zeeland	€ 12,47	Overijssel	€ 5,60
Utrecht	€ 8,66	Noord-Holland	€ 5,27
Limburg	€ 8,37	Zuid-Holland	€ 4,92
Drenthe	€ 7,96	Noord-Brabant	€ 4,73
Groningen	€ 7,96	Flevoland	€ 2,54

Uitgaven voor cultuur per inwoner van die provincie (CBS 2025)

Friesland	€ 69,70	N-Brabant	€ 19,12
Zeeland	€ 59,16	Gelderland	€ 18,64
Limburg	€ 56,15	Overijssel	€ 17,65
Groningen	€ 54,76	Utrecht	€ 16,06
Drenthe	€ 51,41	Zuid-Holland	€ 6,08
Flevoland	€ 25,90	Noord-Holland	€ 4,92

De inzet voor ondersteuning van bibliotheken door betreffende provincie omgerekend per inwoner van die provincie (rapport Berenschot 2021).

Friesland	€ 4,90	Limburg	€ 2,64
Drenthe	€ 4,67	Flevoland	€ 2,23
Zeeland	€ 3,53	Utrecht	€ 1,63
Groningen	€ 3,01	Zuid-Holland	€ 1,34
Gelderland	€ 2,87	Noord-Holland	€ 1,31
Overijssel	€ 2,79	Noord-Brabant	€ 1,04

Belangrijke kanttekening bij deze cijferreeksen is dat deze in de regel meer als trends dan als wetmatigheden moeten worden gezien. De provincie Zuid-Holland staat op alle drie de overzichten onderaan. Hierbij moet bovendien worden aangetekend dat een aantal andere provincies structureel meer begrotingsruimte heeft. Wat ook meespeelt, is de aanwezigheid van (middel)grote gemeenten die (kunnen) investeren in erfgoed, cultuur en bibliotheken. Dit is met name het geval in onze provincie. Tot slot is er in het geval van de erfgoedbudgetten ook regelmatig sprake van incidentele middelen. Deze zijn niet altijd meegenomen in de beschikbaar gestelde cijfers; toedeling van taken en middelen is in iedere provincie anders georganiseerd.

Proces

Consultatie en participatie bij nieuwe koers

In de afgelopen maanden hebben we in contact met een groot aantal (externe) partners de beleidsrichting ontwikkeld, zoals het Erfgoedhuis Zuid-Holland, het Kunstgebouw, Probiblio, gemeenten, het Rijk, de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed (RCE), Bond Heemschut, universiteiten en de archeologievereniging (AWN). Hieruit kwamen belangrijke aandachtspunten, zoals participatie, digitalisering, immaterieel erfgoed, de koppeling van erfgoed en cultuur met gezondheid, een bredere aanpak van duurzaamheid, de sloop van naoorlogs erfgoed en het belang van het werken met netwerktafels. We hebben goed geluisterd en veel kunnen verbinden met ons beleid. Dat werd bevestigd door de uitkomst van de internetconsultatie en het Open Huis in het kader van de aanpassing van de Omgevingsvisie. Hieruit kwamen geen nieuwe aandachtspunten. Afsluitend hebben we een consultatieronde gedaan langs alle organisaties, die genoemd worden in het Beleidsperspectief. Met dank aan hun inspanningen hebben we de teksten hier en daar kunnen corrigeren en aanvullen.

Procedure

Herziening Omgevingsbeleid en evaluatie 2030

Zoals u in uw moties heeft gevraagd zal het beleidsperspectief worden verwerkt in het provinciale Omgevingsbeleid. Hiervoor wordt een herzieningsprocedure doorlopen, waarover Provinciale Staten uiteindelijk besluiten. Dan pas heeft het beleidsperspectief ook juridische doorwerking. De uitwerking van het beleidsperspectief in het Omgevingsbeleid vindt plaats via de lopende herzieningsronde (2025) die in het najaar aan Provinciale Staten ter besluitvorming wordt voorgelegd.

Ook worden de komende tijd de beleidstheorieën geactualiseerd en indicatoren opgenomen in de beleidsmonitor van de provincie. Zo kan bij de volgende evaluatie de erfgoedmonitor en de monitor

erfgoedlijnen tijdig gepland worden. Daarnaast worden in de komende jaren kwalitatieve onderzoeken uitgezet en afspraken gemaakt met de boekjaarinstellingen over tijdige evaluaties. In 2030 kunt u een verbeterde evaluatie van dit beleidsveld tegemoet zien.

Tot slot

Het is gelukt om in samenspraak met onze partners een inspirerend beleidsperspectief te maken voor Erfgoed en Cultuur voor de komende jaren 2025-2030 binnen de huidige kaders. We hopen op uw instemming met het aangepaste beleidsperspectief als richtinggevend kader voor het verder uitwerken naar concrete voorstellen voor ons Omgevingsbeleid. Laten we op deze manier samen bouwen aan een Zuid-Holland waarin het verleden ons inspireert, het heden ons verbindt en de toekomst ons uitnodigt.

Ontwerp-Besluit
Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 8 juli 2025, met het besluitnummer PZH-2025-875877118;

Besluiten:
vast te stellen het 'Beleidsperspectief Erfgoed en Cultuur 2025-2030' als richtinggevend kader.

Den Haag, 15 oktober 2025

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Griffier
drs. B.S.M. Sepers

Voorzitter
mr. A.W. Kolff

Bijlagen:

1. 250612 Beleidsperspectief_Cultuur_juni25_09
2. Bouwstenen voor de Basisvorming

Den Haag, 8 juli 2025

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

Secretaris,
drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Voorzitter,
mr. A.W. Kolff